

6. Капська А. Методика підготовки художнього твору до виконання. - К.: КДПУ, 1988. - 77 с.

7. Комаровська О. Театральне мистецтво в курсі "Художня культура України" // Мистецтво і освіта. - 2002. - № 2. - С. 26-39.

8. Неменова Т. Розвиток творчих проявів дітей в процесі ігор //, що театралізуються, Дошкільне виховання. - 1989. - №1.- с.23- 28.

9. Олійник О. Удосконалення акторської майстерності педагогів / О.Олійник // Вихователь-методист дошкільного закладу №9, 2013, С. 20-27.

Л.М. Ліхіцька,
канд. пед. наук, доцент
кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
О.С. Вічавська,
концертмейстер
кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У наш час відбувається пошук нових шляхів організації освіти дітей із особливими освітніми потребами. Однак, на сьогодні практично не розроблений механізм здійснення інклюзивного навчання дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку. У зв'язку з цим, виникає потреба в організації особливого виду дошкільного навчального закладу, де б реалізувалась інклюзивна освіта. Це пов'язано зі специфікою методик, невідповідністю кадрів, відсутністю спеціалістів. Адже, крім вихователя, у навчальному процесі активну участь бере помічник (асистент) вихователя, який володіє корекційно-компенсаторними технологіями. Він здійснює превентивне і корекційне сприяння, психологічні і корекційні послуги. Меншою, ніж у звичайних групах, є наповнюваність дітей [5, с. 7]. Тому виникає потреба у створенні реальних умов дошкільної інклюзивної освіти, які забезпечать дітям, починаючи з раннього віку, увесь спектр освітніх послуг, різноманітних за формою й змістом, а саме: корекційно-розвивальних, оздоровчо-лікувальних, соціально-психологічних. Це й зумовило вибір теми нашої статті.

Актуальною проблемою корекційної педагогіки є інклюзивне навчання, тобто створення такого освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку [3, с. 24]. Тому останнім часом у світовій освітній практиці застосовується термін "інклюзія" (відангл.inclusion – включення) – процес реального включення всіх громадян, які мають труднощі у психофізичному

розвитку, в активне суспільне життя. Він припускає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті.

Актуальність теми зумовлена розумінням того, що саме період дошкільця відіграє важливу роль у становленні особистості і є сензитивним для формування її первинного світогляду, самосвідомості, розвитку соціальних властивостей. Саме в цей час закладаються передумови майбутньої навчальної діяльності дитини, йде активний розвиток її пізнавальних можливостей. Як свідчить практика, дошкільники, які потребують корекції психофізичного розвитку, адаптуються до життя у загальноосвітніх навчальних закладах краще, ніж у спеціальних закладах. Особливо помітні різниці у набутті соціального досвіду.

Мета статті – теоретично обґрунтувати особливості організації інклюзивного дошкільного навчального закладу.

У 1994 році Саламанкською декларацією уведено в міжнародний вжиток термін «інклюзія» та проголошено принцип інклюзивної освіти. Стверджуючи основні права та унікальність кожної дитини, цим документом визначено, що системи освіти (за усіма віковими групами) мають бути розроблені у відповідності з індивідуальними потребами у контексті інклюзії [5].

Система інклюзивної освіти включає в себе загальнонавчальні заклади середньої, професійної та вищої освіти. Інклюзивна освіта передбачає не лише активне включення й участь дітей обмеженими можливостями в навчальному процесі загальноосвітнього навчального закладу, але більшою мірою перебудову всього процесу загальної освіти як системи для забезпечення освітніх потреб всіх дітей [2].

В Україні проблеми інклюзивної освіти досліджують такі вчені як А.Колупаєва (автор першого в нашій державі монографічного дослідження з інклюзивної освіти), В.Бондар, А.Заплатинська, М.Кавун, Ю.Найда, Т.Сак, М.Сварник, В.Тищенко та ін. Аналізуючи наукові джерела, ми дійшли висновку, що їх теоретичні та методичні праці присвячені питанням інклюзивної освіти дітей шкільного віку. Однак, цей процес має починатись із дитячого садка. Зокрема, окремі аспекти даної проблеми відображено в працях І.Білецької, Л.Білецької, О.Завальнюк. На їхню думку, відсутність інклюзивної освіти у дошкільному віці призводить до втрати часу, необхідного для надання оперативної комплексної допомоги дитині у сензитивний період її розвитку.

На необхідність включення дітей з відхиленнями в розвитку в середовище звичайних дітей вказував ще Л.С. Виготський: "Надзвичайно важливо з психологічної точки зору не замикати аномальних дітей в особливі групи, але можливо ширше практикувати їх спілкування з рештою дітей; ...глибоко антипедагогічним є правило, згідно якого ми, з метою зручності, підбираємо однорідні колективи розумово відсталих дітей. Роблячи це, ми йдемо не тільки проти природної тенденції в розвитку цих дітей, але, що набагато важливіше, ми позбавляємо розумово відсталу дитину колективної

співпраці і спілкування з іншими, посилюємо, а не полегшуємо найближчу причину, що обумовлює недорозвинення її вищих функцій" [2].

Інклюзивна освіта передбачає готовність навчати кожну дитину, незалежно від наявності чи відсутності у неї фізичних або психічних вад, та у максимальному обсязі, що відповідає навчальній програмі того закладу або групи, які дитина відвідувала б у разі відсутності у неї будь-яких відхилень (Rogers, 1994).

Головною особливістю інклюзивної освіти є зміна поглядів, переконань, філософії, менталітету усіх учасників освітнього процесу: дітей, батьків, педагогів, обслуговуючого персоналу, що є важливим для створення у навчальному закладі оптимального комфортного середовища.

Крім того, включення дітей із психофізичними вадами у групи здорових однолітків потребує ранньої діагностики, спеціального навчання, максимальної корекційної психолого-педагогічної підтримки, допомоги батьків, а також відповідного обладнання, спеціальних засобів реабілітації. Дорослі (батьки, члени сім'ї, педагоги) мають володіти вичерпною інформацією про стан здоров'я дитини, її психофізичні особливості, темпи і рівень загального розвитку. Педагогічна діагностика має проаналізувати особливості розвитку дитини, визначити її потенційні можливості, задатки та інтереси, які можуть бути використані як опорні ланки у розробленні та здійсненні корекційно-розвивальних впливів. Застосування методів педагогічної діагностики у навчанні й вихованні дітей сприяє своєчасному виявленню їхніх труднощів, цілеспрямованому аналізу поведінки й діяльності, встановленню причин відхилень у розвитку, добору засобів корекційних впливів.

Прихильники інклюзії (Hastings&Graham, 1995) зауважують, що розміщення дітей з порушеннями у розвитку у загальноосвітніх навчальних закладах усуватиме негативні стереотипи, а особисті контакти сприятимуть формуванню позитивного ставлення до осіб з особливими потребами. Серед труднощів на шляху інклюзивної освіти є вірогідність, що діти виявляться не достатньо підготовленими до сприйняття своїх ровесників з особливими потребами. Причому ставлення до дітей із порушеннями розвитку може бути навіть гіршим, аніж до дітей із фізичними вадами (Townsend, Wilton&Vakilirad, 1993).

Навчальний заклад з інклюзивною формою навчання вирішує наступні завдання:

- 1) створення єдиного психологічно комфортного освітнього середовища для дітей, які мають різні стартові можливості;
- 2) забезпечення діагностування ефективності процесів корекції, адаптації та соціалізації дітей з особливостями розвитку на етапі шкільного навчання;
- 3) організація системи ефективного психолого-педагогічного супроводу процесу інклюзивного навчання через взаємодію діагностико-консультативних, корекційно-розвиткових, лікувально-профілактичних, соціально-трудових напрямків діяльності;
- 4) компенсація недоліків дошкільного розвитку;

- 5) подолання негативних особливостей емоційно-особистісної сфери через включення дітей в успішну діяльність;
- 6) поступове підвищення мотивації дитини спираючись на її особисту зацікавленість і через усвідомлене ставлення до позитивної діяльності;
- 7) охорона та зміцнення фізичного й нервово-психічного здоров'я дітей;
- 8) соціально-трудова адаптація дітей із особливими освітніми потребами;
- 9) зміна суспільної свідомості щодо дітей з особливостями в розвитку [2, с. 15-24].

Навчання в інклюзивних закладах дозволяє дітям набути знань про права людини (хоча їм це не викладається спеціально), а це призводить до зменшення дискримінації, оскільки діти вчаться спілкуватися один з одним, вчаться розпізнавати і приймати відмінність.

Головними ознаками інклюзивного дошкільного закладу є:

- 1) чітке розуміння інклюзії працівниками дитячого садка та батьками у формі програмної декларації;
- 2) процеси, що забезпечують участь усіх дітей в основних заходах закладу;
- 3) регулярне проведення співбесід і консультацій з батьками з метою врахування їх думок при організації роботи закладу;
- 4) проведення регулярних тренінгів щодо практики інклюзії працівників дошкільного навчального закладу;
- 5) адекватний підбір і адаптація матеріалів для задоволення спеціальних потреб окремо узятої дитини;
- 6) наявність процесів, що забезпечують активну участь усіх дітей в житті закладу.

Основними цілями дошкільної інклюзивної освіти є:

- 1) створення безбар'єрного середовища у навчанні:
 - а) відкритість і доступність як для дітей, так і для дорослих (чим більше учасників навчального процесу – управління освіти, методичні центри, загальноосвітні, спеціальні та вищі навчальні заклади, інститут післядипломної педагогічної освіти, батьківські та громадські організації тощо – тим успішнішою буде дитина);
 - б) технічне оснащення навчальних закладів;
 - в) розробка спеціальних навчальних курсів для педагогів, спрямованих на розвиток їх взаємодії з дітьми із особливими потребами;
 - г) спеціальні програми, спрямовані на полегшення процесу адаптації дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку, у загальноосвітньому навчальному закладі;
- 2) розуміння специфічних чинників, від яких залежить ефективність інклюзії для дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку;
- 3) розуміння ролі індивідуальних асистентів;
- 4) визнання необхідності і ефективності невеликих індивідуальних бесід з дитиною.

На думку Є.Ю. Плетньової, для освіти дітей із особливими потребами мають бути створені такі умови:

- регламентоване нормативно-правовими документами фінансове та юридичне забезпечення навчально-виховного процесу;
- спеціально підготовлений для роботи з «особливими» дітьми кадровий ресурс інклюзивного навчального закладу;
- матеріально-технічна база для створення безбар'єрного середовища (пандуси, підйомники, спеціальнообладнані туалети, кабінети лікувальної фізкультури, психомоторної корекції, кімнати для логопедичних і корекційних занять, спортивна зала і т.п.);
- адаптовані навчальні плани й програми занять, складені спеціалістами, педагогами;
- необхідний роздатковий і дидактичний матеріал для занять із дітьми [4].

Робота в інклюзивному дошкільному закладі має відповідати наступним принципам :

- 1) визнання факту, що кожна дитина – це особистість;
- 2) забезпечення персоналізації індивідуальних розвивальних програм, тобто складання програм з урахуванням потреб окремо узятої дитини в рамках спільної активної діяльності і загальних цілей навчального закладу;
- 3) накопичення цінного методичного досвіду для надання дітям підтримки в навчанні, розвитку і активній участі в житті дитячого садка;
- 4) відповідна диференціація стратегій навчання для забезпечення доступу до загального навчального плану, що відповідає віку дитини;
- 5) забезпечення постійної адаптації дошкільного закладу до потреб дитини.

У дошкільному навчальному закладі планування корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку передбачає знання наступних чинників:

- особливості дітей з відхиленнями в розвитку;
- соціальні чинники розвитку;
- форми, методи, прийоми фізичної, розумової, етичної, трудової, естетичної, екологічної освіти;
- нормативні показники функціонального і психічного розвитку дитини;
- основи індивідуального підходу до дітей з урахуванням їх мотивації, здібностей і схильностей;
- основи психотерапевтичної роботи, закономірностей цілісного педагогічного процесу, сучасних психолого-педагогічних технологій, технологій корекційно-розвиткового навчання [6].

Теоретичне обґрунтування проблеми організації інклюзивного навчання у дошкільному закладі дозволяє стверджувати про те, що основою дошкільної інклюзивної освіти в Україні мають стати саме центри розвитку дитини, які повинні мати для цього суттєвий потенціал, а саме:

- висококваліфіковані кадри, які володіють сучасними методиками й технологіями навчання (корекційні педагоги, психологи, логопеди, соціальні працівники і т.д.);

- незначну кількість дітей у групах, що дозволить здійснювати індивідуальний підхід до кожного;

- досвід соціалізації та адаптації дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку, у суспільство.

Тому на часі розробка теоретичної моделі інноваційного дошкільного закладу, результатом якої має стати розвиток здібностей дитини, визнання відносності поняття «статистична норма», компенсація особливих потреб, створення системи підтримки, орієнтування на «функціональну норму» при організації навчання, а також залучення батьків до процесу навчання та виховання своїх дітей

Література

1. Выготский Л.С. Собрание сочинений: В 6 т. / Л.С.Выготский. – М.: Педагогика, 1983. – Т. 5. – 369 с.

2. Досвід впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі. / За матеріалами Інформаційного центру «МЦФЕР Ресурси образования» // Практика управління закладом освіти. – 2009. – № 10. – С. 15 -24.

3. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. / А.А.Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.

4. Плетнёва Е.Ю. Задачи и приоритетные направления государственной политики в области обучения детей-инвалидов и детей с ОВЗ в Новосибирской области: материалы научно-практической видеоконференции "Инклюзивное образование: проблемы и перспективы развития в Новосибирской области". – Март, 2010. – <http://www.edu54.ru/node/47289>.

5. Саламанкская декларация и рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество, Саламанка, Испания, 7-10 июня 1994 года // <http://www.un.org/russian/document/declarat/salamanka.pdf>.

6. Хафизуллина И.Н. Формирование инклюзивной компетентности будущих учителей в процессе профессиональной подготовки: Автореф. дисс. ... канд. пед. наук // И. Н. Хафизуллина. – Астрахань, 2008. – 22 с.

О.Лоза,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд.пед. наук, доцент Л.М. Ліхіцька

**ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ОСНОВНИЙ АСПЕКТ
ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ
У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**